

Egyéni tanulási utak Koppenhágában I.

Schmitsek Szilvia*

Jelenlegi tanulmányomban a Koppenhágai Ifjúsági Életpálya-tanácsadási Centrum (továbbiakban KIÉC) és a Koppenhágai Ifjúsági Iskolahálózat (továbbiakban KII) működését, mindennapjait mutatom be, elsősorban az ott dolgozó és tanuló résztvevők nézőpontja, történetei alapján, rámutatva annak fontosságára, hogy az ott eltöltött időszak miért jelent fordulópontot az odajáró lemorzsolódott vagy a lemorzsolódás veszélyének kitett diákok számára. A felhasznált 20 interjúút iskolavezetőkkel, tanárokkal, életpálya-tanácsadókkal, pszichológussal, döntéshozókkal és olyan volt diákokkal készítettem, akik a KII tanuló-központú pedagógiájának, támogató tanulási környezetének és a KIÉC-cel együttműködő intenzív életpálya-tanácsadásnak, megsegítésnek köszönhetően megszerették a tanulást, és visszatáltak az oktatás és/vagy a munka világába. Ezen kívül betekintést kaphatunk a tanulók és a helyi közösség igényeihez rugalmasan alkalmazkodó intézményhálózat sajátosságaiba négy kivételes intézmény bemutatásán keresztül, amelyek a következők: KIÉC, KII, Byhojskolen – Városi Iskola, Nye Veje – Új Utak. A tanulmány végén néhány javaslatot teszek a dán jó gyakorlatok alapján a korai iskolaelhagyás csökkentését elősegítő intézkedésekre, melyek megfontolás tárgyául szolgálhatnak hazai szinten a döntéshozók, valamint a releváns oktatási intézmények számára.

I. rész: „Az általánosban kiábrándult voltam...de a Városi Iskolában felfedeztem valamiféle szuper erőt..., azt mondták, okos vagyok...vagyis ez megadta az esélyt, hogy valahogy meglepetést szerezzek magamnak, bízzak magamban” (A tanulmány II. része a Neveléstudomány 12. 2015. 4. számában jelenik meg)

Kulcsszavak: egyéni tanulási utak, tanuló-központú pedagógia, támogató tanulási környezet, tanár-diák viszony, ágazatok közötti együttműködés, intenzív életpálya-tanácsadás

Bevezetés

Ez a tanulmány a készülő doktori disszertációm részeként született meg, amely három országot – Dániát, Angliát és Magyarországot – hasonlít össze abból a szempontból, hogy a középiskolába kerülő, lemorzsolódás veszélyének kitett, vagy az onnan valami okból lemorzsolódott tanulók milyen utakat járhatnak be, és miként kaphatnak segítséget az oktatási rendszertől és/vagy egyéb ellátó rendszerektől annak érdekében, hogy visszatáljanak az oktatás és/vagy a munka világába. A Koppenhága és környékéhez¹ tartozó különböző profilú oktatási intézményeket,² valamint ifjúsági életpálya-tanácsadó centrumokat³ a dán kormány két ösztöndíjának⁴ köszönhetően ismerhettem meg 2012-ben. A program második felében Koppenhágában a DPU⁵ dr. Peter Plant profesz-

* University of Warwick, ösztöndíjas doktorandusz, e-mail cím: s.schmitsek@warwick.ac.uk

1. Frederiksberg, Frederikssund, Humlebæk, Ishøj, Lyngby.

2. Elsősorban alternatív programmal működő, különböző célcsoporttal foglalkozó oktatási intézmények: Lille Skole-alternatív általános iskola; Byhojskolen – ifjúsági iskola; Nye Veje – ifjúsági iskola; 8th+9th Grade-ifjúsági iskola; Medieskolen és AFUK Produktionsskole – olyan sajátos iskola, ahol különböző termékeket készítenek értékesítésre; Frederiksberg HF – 2 éves középiskola; Krogerup Højskole – népfőiskola; Dagshøjskole, LO-Skolen – felnőttoktatási centrumok és Samsø Energy Academy – környezettudatos akadémia.

3. UU Frederikssund, UU København, UU-Nord, Lyngby-Taarbæk, UU jelentése: Ungdommens Uddannelsesvejlednings- Ifjúsági Életpálya-tanácsadási Centrum.

4. Danish Government Scholarship under the Cultural Agreements Programme.

5. Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU)- Aarhus Universitet, København – Neveléstudományi és Pedagógiai Intézet-Aarhus-i Egyetem, Koppenhága.

szor volt a mentorom, akinek segítségével feltérképezhettem a komplex dán életpálya-tanácsadás rendszerét. A tanulmány alapjául szolgáló látogatások, óramegfigyelések, interjúk egy részét 2012-ben, második részét pedig a 2014/15-ös tanévben, a disszertációmhoz kapcsolódó terepmunkámon készítettem.

Dániai tartózkodásaim alatt próbáltam megismerni a dánok kultúráját és mindennapjait. Beszélgetéseim során sokan kihangsúlyozták, hogy az egyenlő esélyek biztosítása alapérték társadalmukban, ami magában foglalja az oktatáshoz való egyenlő hozzáférést társadalmi hovatartozástól függetlenül. Ugyanakkor nyomatékosították: azon kívül, hogy az oktatás fontos része a dán identitásnak, jelentős elemét képezi a társadalom emberi tőkéjével kapcsolatos gondolkodásmódnak is.

A dán életpálya-tanácsadás és oktatás rendszere

Az „Oktatás Mindenkinek” teória nagymértékben hozzájárul Dánia versenyképességéhez és növeli az innovatív fejlesztések lehetőségét is. Ezt a szemléletet valójában alátámasztja a kormány egyik, 2006-ban megfogalmazott jóléti reformja,⁶ amely azt az ambíciózus célt határozta meg, hogy 2010-re a dán fiatalok 85%-a, 2015-re pedig 95%-a szerezzen valamilyen végzettséget az ifjúsági oktatásban (egyenértékű a magyarországi középfokú oktatási intézményekben megszerezhető iskolai végzettségekkel) (Madsen, 2010). Ez a magas elvárás (95%) különböző intézkedések bevezetését tette szükségessé, melyek közül az egyik az életpálya-tanácsadás szerepének növelése abban, hogy ösztönözzék a fiatalok oktatásban való részvételét (NFF, 2014).

Az életpálya-tanácsadásnak hosszú története van Dániában, egészen az 1880-as évekig nyúlik vissza, amikor a pszichometriai méréseket modern megközelítésnek tekintették (Plant, 2009), innen eredeztethető a mostani koherens tanácsadó-rendszer, aminek a középpontjában a fiatalok állnak. Évtizedekkel ezelőtt a pályaeorientáció nem számított egy különálló foglalkozásnak, hanem azok a téma iránt érdeklődő tanárok művelték, akik óraszámkedvezményben részesültek, és az így felszabaduló óráikat tanácsadásra fordították. 2004 viszont egy fontos fordulópontot hozott, ugyanis a dán kormány deklarálta – a 2004-es „EU Határozat az Élethosszigtartó Tanácsadásról” alapján –, hogy az életpálya-tanácsadás egy teljesen különálló, teljes munkaidős, diplomához kötött, professzionális foglalkozássá váljon (Plant és Thomsen, 2012). Erről így számol be az egyik interjúalanyom: *„...Igen, 2004 fontos dátum volt számunkra... a törvényi változás ugyan több társadalmi kontrollt hozott a tanácsadásba, de sokkal professzionálisabbá is tette azt. 15 éve vagyok a pályán, és elmondhatom, hogy a diploma megszerzése új identitást és szakmai büszkeséget adott a tanácsadóknak, sőt egyéb szakmák elismerését vívtuk ki ezzel... mert a régi alapján egyszerre voltam tanár is és tanácsadó is, és ez a felállás szerepkonfliktust jelentett, valamint a rövid tanácsadó-kurzusokon nem lehetett azt a tudást elsajátítani, amit 2004 után⁷ ... régen kevésbé voltunk felkészülve erre a fontos munkára...”* (Tanácsadó 4).

A reform és későbbi módosításai alapján azok az életpálya-tanácsadók, akik a különböző centrumokban dolgoznak, három típusú képzési formában szerezhetnek diplomát:

1. BA diploma a közigazgatási ismeretek területéről, különös tekintettel az oktatási információs- és szakmaválasztási-tanácsadásra;
2. felsőfokú szakirányú képzés oktatási-, szakmaválasztási- és életpálya-tanácsadásból;
3. MA diploma életpálya-tanácsadásból (Plant és Thomsen, 2012).

A dán életpálya-tanácsadókat egy sor elmélet inspirálja, főleg személyközpontú és konstruktivista megközelítések, ezen kívül fontosnak tartják a holisztikus megközelítés érvényesülését is munkájuk során (Plant, 2009).

6. “Youth education for all” – „Ifjúsági oktatást mindenkinek”.

7. A diplomához kötött képzést érti alatta (a szerző megjegyzése).

Fontos megemlíteni még egy tény, hogy a tanácsadásra a dánok a „vejledning” (útmutatás) fogalmát használják, ami egy adott személy adott úton történő végigvezetését, kísérését jelenti. Ez a gyakorlatban (pálya) mentorálást/életpálya-tanácsadást jelent. Ez a fogalom kiterjed mind a személyes életpálya-tanácsadásra, mind az iskolai életpálya-tanácsadásra, az életpálya-tervezési tanácsadásra és pályorientáció tanácsadásra általános- és középiskolásoknál, ezen kívül még karrier tanácsadásra és életpálya-fejlesztésre, követésre azoknál a tanulóknál, akik felsőoktatásban vesznek részt. Amint látható, ez egy komplex feladat, amely magában foglalja az információk és tanácsok adását, az életpálya-tervezési tanácsadást, a kapcsolódó kompetenciák feltérképezését, a tanuló mentorálását, pártfogását, ezen kívül megtanít döntéseket hozni, valamint a saját életpályánkat, karrierünket megtervezni, menedzselni (Plant és Thomsen, 2012).

A 2004-es törvény meghatározta azt is, hogy a „vejleder” (útmutató, vagyis életpálya-tanácsadó) miként vezesse a fiatalot a társadalom által elfogadott normalitás felé, ahol a társadalomban való aktív részvétel a munkán és az oktatáson keresztül történik. Ily módon, társadalompolitikai nézőpontból, az életpálya-tanácsadás egy látgy irányítási mechanizmusnak tekinthető, mivel a tanácsadáson keresztül az emberek olyan területet választanak, amely találkozik a saját és a társadalom, vagyis a munkaerőpiac érdekeivel. Ez a mechanizmus azonban kevés teret biztosít az alternatív választásoknak, és nyilvánvalóvá teszi a társadalmi kontroll szerepét, amely megjelenik törvényhozói kezdeményezésekben, mint például a 2010-es Ifjúsági Programcsomagokban.⁸

Egy másik fontos intézkedés volt az életpálya-tanácsadás professzionalizálása felé, hogy megalapították az úgynevezett Ifjúsági Életpálya-tanácsadási Centrumokat (Ungdommens Uddannelsesvejledning). Ezek olyan független intézmények, amelyek foglalkoztatják, irányítják az életpálya-tanácsadással foglalkozó szakembereket, és ezen felül még tréningeket is biztosítanak számukra. A centrumok elsődleges feladata az általános iskolából a középiskolába való átmenet mentorálása, ezen kívül pedig, megismertetni a fiatalokkal egy folyamaton keresztül saját képességeiket, érdeklődésüket és lehetőségeiket, hogy képesek legyenek megalapozott döntéseket hozni oktatásukkal és foglalkoztatásukkal kapcsolatban. Ezek az intézmények az első lépést jelenthetik az élethosszig tartó tanácsadás folyamatában. Az intézmény célcsoportja elsősorban az alsó-középfokú iskolás tanulók (hatodiktól tizedik osztályig), másodsorban középiskolások tanulmányaik befejezéséig és a rendszerből lemorzsolódók; gyakorlatilag elmondható, hogy bárki fordulhat tanácsadásért a centrumokhoz 24 éves koráig. Bár a tanácsadók különböző életkorokra és célcsoportokra specializálódnak, mégis 2003 óta – mióta a policy környezet is erre a célcsoportra fókuszál – jellemzőbb, hogy azokra a fiatalokra koncentrálnak, akik kiestek az iskolarendszerekből, vagy ki vannak téve a lemorzsolódás veszélyének (Plant, 2013). Ifjúsági életpálya-tanácsadó centrumból 48 van Dániában, lefedve 98 önkormányzatot. Azok a fiatalok, akik befejezték középiskolai tanulmányaikat, ők a hét regionális központhoz fordulhatnak, amelyek elsődleges feladata a középiskolából a felsőoktatásba való átmenet mentorálása (UVM, 2015).

Fontos megemlíteni, hogy a tanácsadók nemcsak a centrumokban és a különböző oktatási intézményekben elérhetők, hanem könyvtárakban, ifjúsági klubokban, sportklubokban és a munkaügyi központokban is, együttműködve mentorokkal és más segítő szakemberekkel. Az egyik tanácsadó így beszélt erről: „...*Nekünk jelen kell lenni mindenhol, ahol a fiatalok megfordulnak. Ha a hegy nem megy Mohamedhez, Mohamed megy a hegyhez... vagyis ha a fiatalok nem jönnek hozzánk, akkor mi megyünk megkeresni őket, mert fontos, hogy jól informáltak legyenek...*” (Tanácsadó 2).

8. „Ungdom Pakke” – the Youth Packages on youth education and employment – Ifjúság Programcsomagok az ifjúsági oktatásról (középfokú oktatás) és a foglalkoztatásról.

A tanácsadók elérhetőségéről, több fórumon való jelenlétéről a fiatalok nagyon pozitívan nyilatkoztak: „... *Mindig szívesen fordultam a tanácsadókhöz minden iskolában, ahova jártam... sőt, örültem annak is, hogy a házunkhoz közeli könyvtárban is kérdezhettem őket... mert tudom, hogy a tanácsadóknak tudniuk kell mindent az oktatásról, ők sokat vannak együtt diákokkal, sok tapasztalatuk van a különböző sulikról, élethelyzetekről... szóval, azt gondolom, hogy az ő tapasztalataik az előnyömré válhatnak... ezért is szerettem beszélgetni velük...*” (Tanuló 6).

„...*Nem, erről nem akartam beszélni Ulla-val (tanácsadó az iskolában), vele másról akartam... szóval a bátyám miatt, aki autista, jött hozzánk egy szociális munkás, aki említette, hogy vannak tanácsadó centrumok fiataloknak egész Koppenhágában... és akkor elmentem oda hetente egyszer, ahol az egyik tanácsadó mondta, hogy van egy terápiás csoport, ahol tabukról beszélgethetünk... így kerültem abba a csoportba, ahol olyan fiatalok vannak, akiknek alkoholisták a szülei... igen, Ulla fontos, de vele sok más dolgot kellett megbeszélnem... jó, hogy több helyre is fordulhatok...*” (Tanuló 2).

Amint már a fentiekben említettem, 2010 óta a dán kormány törvénycsomagokat – „Ifjúság Programcsomagok” – fogadott el, amelyek kimondottan a 15 és 24 év közötti fiatalokat célozzák meg (Madsen, 2010). A csomagokban megfogalmazott intézkedésekkel elsősorban a fiatalkori munkanélküliség csökkentését akarták elérni azáltal, hogy több pénzt fordítottak gyakorlati/gyakornoki helyekre, tréningekre, munkahelyteremtő szolgáltatások létesítésére. Természetesen a célcsoport oktatása, képzése is fontos részét képezi a csomagoknak, mivel az szorosan összefügg a foglalkoztatással. Az intézkedések változást hoztak az életpálya-tanácsadásban, vagyis korábban a tanácsadás minden fiatal számára elérhető volt hatodik osztálytól egészen 24 éves korig, és ő saját maga eldönthette, hogy kíván-e vele élni vagy sem (Plant, 2010). A csomagok viszont megváltoztatták a tanácsadás jellegét és a természetét is, tehát az életpálya-tanácsadók formálisan elkezdnek dolgozni minden egyes tanulóval a hatodik-hetedik osztálytól. A szolgáltatások már nem önkéntes alapon választhatók, hanem a tanácsadó feladata, hogy minden fiatalról gondoskodjon, aki hozzá tartozik.

A komprehenzív iskola (Folkeskolen) végén, ami a kilencedik osztály, a tanácsadó az osztályfőnök értékelése, saját megfigyelései, és a tanulóval való találkozásai alapján készít egy összegzést minden egyes tanulóval, ami-ben az egyéni jellemzői (pl. motiváció, felelősségvállalás, pontosság, a tanuló vágyai), szociális képességei (pl. együttműködés társaival, viselkedése a közösségben) és tanulmányi eredményei alapján megállapítja az adott tanuló felkészültségét a középfokú oktatásba való átmenetre, és megjelöli azt is, hogy milyen iskolatípusba menjen az adott tanuló. Ez az értékelés egy másfél éves munka eredménye, melyet a tanácsadó a tanulóval a nyolcadik osztály első felében elkezdi, megbeszélve a továbbtanulási terveket, majd amit később a kilencedik osztály közepén újra értékelnek. Tulajdonképpen másfél év van arra, hogy megállapítsák, készen áll-e a tanuló a középiskolába való átlépésre. A tanulók pályaválasztását segíti, hogy „belekóstolnak” a középiskola és a munka világába két-két héti⁹, amelynek keretében meglátogathatnak különböző iskolatípusokat és munkahelyi programokat, annak érdekében, hogy könnyebb legyen eldönteni számukra, hova szeretnének menni a komprehenzív iskola elvégzése után. Ha valaki még nem „kész” valamelyik képessége, kompetenciája, tanulmányi eredménye alapján az átmenetre, akkor egyéb alternatív oktatási programokban (lásd a továbbiakban) vehet részt.

A tanácsadókkal felvett interjúk alapján megállapítható, hogy további tipikus problémák is megjelennek, ami alapján még valaki „nem áll készen” a középiskolára: „*Az elmúlt években a gyenge tanulmányi eredmények mel-*

9. Ez az úgynevezett Hídépítés Program (Bridge Building), aminek segítségével a fiatalok realisabb képet kaphatnak a középfokú oktatás világról és a különböző munkahelyekről. A programok szervezése, kísérése az adott életpálya-tanácsadó centrumhoz tartozik. A kéthetes programok alatt a fiatalok beszélgetnek az adott helyen tanulókkal, dolgozókkal, meglátogathatnak különböző tevékenységeket. Elmondható, hogy szinte minden tanuló részt vesz a 2 különböző profilú programban.

lett megjelent az iskolától való szorongás, az iskolafóbia, ami azért van, mert félnek a magasabb iskolafokba való átmenettől a „betekintés a középiskola és a munka világába” ellenére is” (Tanácsadó 1); „...különböző személyiség- és magatartásproblémák vagy tanulási zavarok is előfordulnak, ezért nehezen tudnak alkalmazkodni a társaikhoz... van, akinek a családi hátterével vannak gondok, elválnak a szülők, de van olyan is, akit kirúgnak otthonról a szülei... van, aki drogproblémákkal küzd, azért nem tud még továbbmenni... és persze van olyan, mikor ezek a problémák összeadódnak bizonyos esetekben...” (Tanácsadó 4). A tanácsadó szakember értékelései nem pusztán ajánlások, a tanuló csak abba az iskolatípusba mehet, amit jóváhagy a tanácsadó. Ha a tanuló mégsem fogadja ezt el, akkor fellebbezhet, és fordulhat ahhoz az iskolához, amelyikbe járni szeretne, és az iskola saját felvételi kritériumai alapján eldöntheti, hogy fogadja-e a diákot vagy sem.

A tanácsadók másik kötelező feladata, hogy minden hozzájuk tartozó 15-16 éveset segítsenek egy személyre szabott oktatási-nevelési terv összeállításában, amely tartalmazza, hogy mit terveznek a komprehenzív iskola után. A terv készítésében a szülők/gondviselők is részt vehetnek, és aláírásukkal jóvá kell ezt hagyniuk. A tanácsadók arról számoltak be, hogy az együttműködésük sikeres szokott lenni. „...Számomra a terv készítéséhez a legfontosabb forrás a szülő, hiszen fontos információkat tudhatok meg tőle a tanulóról... csak ő ismeri a legjobban... a szülők általában a legjobbat akarják gyereküknek, és olyan jó látni, mikor elégedettek a tervvel...” (Tanácsadó 2).

A másik nagy változás, amit a programcsomagok bevezetése hozott az az, hogy a tanácsadóknak öt napon belül kapcsolatba kell lépni azokkal a 15-17 éves fiatalokkal, akik valami miatt kiestek az iskolarendszerekből, és 30 napon belül találni kell a diák számára valamilyen új oktatási formát vagy munkát. A tanácsadók munkáját ennek a fontos feladatnak az ellátásában segíti egy országos adatbázis, ahol minden fiatal követhető, mert ide az iskolák, az adóhatóság, tehát minden ágens, aki a fiatallal kapcsolatba lépett, adatot szolgáltat. Tehát a tanácsadó számára egyértelműen követhető az adott fiatal pályafutása. A megkérdezettek egyike különösen fontosnak tartotta ezt: „Igen, cselekedj rögtön! Ez fontos, mert ezek a srácok eltűnnek, ha nem fogjuk meg a kezüket rögtön... két hét már sok lenne...” (Tanácsadó 4).

A tanácsadók arra ösztönözik a lemorzsolódó fiatalokat, hogy visszatérjenek az oktatás rendszerébe. Első lépésként a tanácsadó behívja egy találkozóra a fiatalokat és családjaikat, hogy változtassanak a fiatal oktatási tervén, amit ismét mindegyik résztvevő aláír. Ezután a tanácsadó nyomon követi a fiatalot, és ha szükséges, akkor újra változtatnak a terven. Nagyon extrém esetben, ha a fiatal már többszöri próbálkozás, változtatás ellenére sem hajlandó együttműködni a tanácsadóval, nem vesz részt semmilyen oktatási, képzési formában, nem is dolgozik, akkor a tanácsadó köteles ezt jelezni a szociális intézményeknek, majd az továbbítja az ügyet az önkormányzat felé, amely megvonhatja a családtól a fiatal után járó pénzügyi támogatást (5000 DKK). Az egyik tanácsadó kihangsúlyozta: „...ez a politika akarata, ami teljesen szembe megy a tanácsadás természetével... szerencsére ilyen tényleg csak nagyon ritkán fordul elő, mert jó viszonyunk van a tanulóinkkal... számokban mondva, az elmúlt két évben öt ilyen eset volt¹⁰ ...ez az a feladat, amit a legkevésbé szeretünk, hogy ránk osztották, mert mi tanácsadók vagyunk, nem hatóság” (Tanácsadó 2).

A dán kontextus bemutatásának utolsó elemeként röviden írok az iskolarendszerről. Dániában számos intézményi lehetőség van az iskola előtti időszakban a gyerekek elhelyezésére (0-6/7 éves kor között), úgy mint bölcsődékben (Vuggestuer), óvodákban (Børnehaver) és olyan, életkor szempontjából integrált intézményekben, ahol a bölcsődések és óvodások együtt vannak (Aldersintegrerede Institutioner). Dániában a kötelező iskolalá-

10. Két kisváros iskolái tartoznak ehhez a centrumhoz (a szerző megjegyzése).

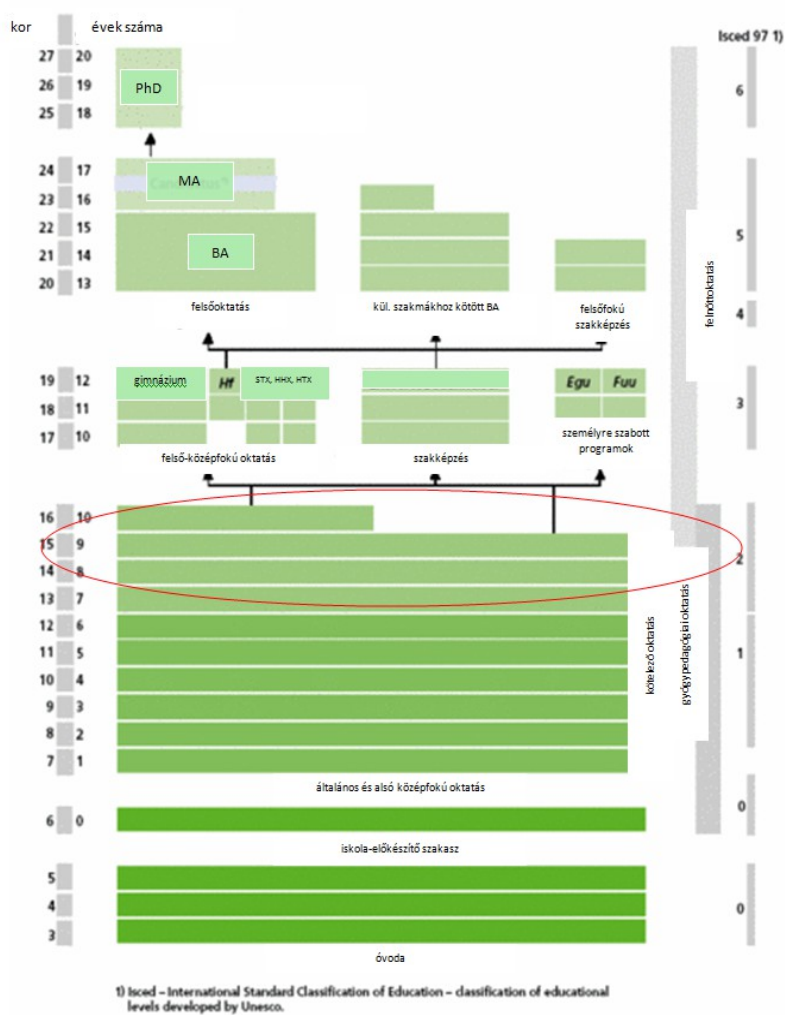
togatás időtartama kilenc év, ezt a kötelezettségét egy adott tanuló önkormányzati vagy magániskolában,¹¹ esetleg otthonoktatás keretében is teljesítheti (UVM, 2015). Az óvoda után legtöbbször az ún. Folkeskole-ba (Népközpontú iskola) mennek, ami egy komprehenzív,¹² a helyi önkormányzat által fenntartott intézmény. Az iskola egy előkészítő szakasszal kezdődik, majd folytatódik a kilenc évig tartó általános és az alsó-középfokú oktatással, ezen felül pedig még van a tizedik osztály, amely nem kötelező, csak választható. A kilencedik osztály végén egy vizsgát tesznek, amivel a középiskolába léphetnek, és a már fent említett tanácsadó által készített kompetenciaértékelésen is eldől, hogy készen állnak-e a következő iskolafokozatra.

A felső-középfokú oktatás elsősorban az általános középfokú, gimnáziumi szintű programokból és a különböző szintű szakképzési programokból áll. Ezek az oktatási formák rugalmasak, könnyű az átjárhatóság közöttük. A legtöbb diák – kb. 46,000 fő, ami a középiskolások több, mint 60%-a – a 4 gimnáziumi szintű programot választja, ezek közül hármat (STX, HHX, HTX) a 9. osztály elvégzése után, egyet (HF) pedig a 10. osztály után lehet elkezdni. Az STX és HF programok a humán tárgyakra, a természettudományokra és a társadalomtudományokra koncentrálnak. A HHX program keretében üzleti és gazdasági tanulmányokat egyesítenek idegen nyelvekkel és általános ismeretekkel. A HTX programban pedig technológiai és tudományos ismereteket, azon kívül pedig közismereti tárgyakat sajátíthatnak el a fiatalok. Ezeknek az oktatási programoknak az elsődleges célja, hogy felkészítsék a fiatalokat a felsőfokú tanulmányokra (UVM, 2015). Azok közül a diákok közül, akik az általános középfokú (képzési) programokban vesznek részt többségük (kb. 10-ből 7) a felsőoktatásba megy, ami Dániában nagyon széleskörű, és különböző profilú intézményeket foglal magában. A felsőoktatási intézményeknek több típusa van: egyetem, tudományegyetem, más felsőfokú végzettséget adó intézmények, nem akadémiai felsőfokú oktatási intézmények (NFF, 2012).

A szakmai képzettséget nyújtó középiskolák esetében megkülönböztetnek egy alap- és egy magasabb képzést nyújtó intézményt. A különböző profilú szakképzők rugalmas tréningeket nyújtanak a fiatalok számára a hagyományos szendvics-típusú programoktól¹³ egészen a személyre szabott szakképzésig.¹⁴

Az 1. ábra vázlatosan szemlélteti a dán oktatási rendszert, a piros elipszissel kijelölt rész pedig azt a tartományt, ami a tanulmány következő részében részletesebben ismertetésre kerül.

11. A dán magániskolákban – annak ellenére, hogy az államtól ők is jelentős támogatást kapnak – fizetni kell az oktatásért, de ez az összeg igen alacsony, ezzel is lehetővé téve, hogy mindenki számára elérhető legyen. A jellegét tekintve elmondható, hogy azért hívják őket magániskolának, mert vagy egy alternatív pedagógiai programot követ (pl. Rogers iskola, Rudolf Steiner-iskola, Szabad Iskola), vagy mert valamilyen egyházzal tartozó iskola.
12. A komprehenzív iskola (befogadó, átölelő, átkaroló) nem egy speciális iskolatípus, sokkal inkább egy működési mód, amely arra törekszik, hogy 10 éven át minden tanuló számára biztosítsa az érdeklődési körének és jövőbeni elvárásainak megfelelő képzést. Teszi ezt anélkül, hogy a gyerekek le kelljen cserélnie azt az intézményt vagy tanulócsoportot, amelyben diákéletét megkezdte.
13. Ebben a programban a gyakorlati képzést, ami általában 1 vállalatnál van, ötvözik a szakképző intézményben való tanulással.
14. EGU- egy 1,5–3 éves időtartamú, személyre szabott, alap szakképzési program, amelyben a gyakorlati helyen eltöltött idő dominál, az iskolában 20-40 órát vannak a tanulók, mindez meg van határozva a tanuló egyéni tervében. A gyakorlati helyet és az iskolát is a fiatal igényei alapján választják ki. A célcsoport azok a 30 év alatti fiatalok, akik nincsenek sem az oktatásban, sem a munkaerőpiacon, ezen kívül pedig elsősorban gyakorlat-orientáltak és tanulmányi eredményük gyenge volt.

1. ábra A dán oktatási rendszer szerkezete. Forrás: <http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=3825> Utolsó le-
töltés: 2008. szeptember 4.

Szakirodalom

1. Danish Ministry of Education/UVM (2015): *Overview of the Danish Education System*. URL: <http://eng.uvm.dk/Education/Overview-of-the-Danish-Education-System> Utolsó letöltés: 2015. augusztus 15.
2. Madsen, P. K. (2010): *EEO Review: Youth Employment Measures, Denmark*. Centre for Labour Market Research (CARMA), University of Aalborg.
3. Northern Future Forum (2014): Background note- How to ensure the competitiveness of our educational systems: Denmark. *Working paper*. Helsinki.
4. Plant, P. (2009): *Fæste. Dansk uddannelses- og erhvervsvejledning, 1886–2009*. [Hold. Danish educational and vocational guidance, 1886–2009]. Fredensborg: Studie og Erhverv.
5. Plant, P. (2010): *Vejledningsret – vejledningspligt. [Guidance right – guidance obligation]*. Vejlederforum Magasinet, 2011, 1–3.
6. Plant, P. és Thomsen, R. (2012): Career Guidance In Denmark: Social Control In a Velvet Glove. *Orientación y Sociedad*. 11. 27–52.
7. Plant, P. (2013): *Individual careers: individual learning and guidance*. Educational and Vocational Guidance, Bulletin 64. Bruxelles.